

**Alliance numismatique
européenne — Europees
Genootschap voor Munt-
en Penningkunde**

MENSUEL — MAANDBLAD

Secrétaire Général : DEWIT, Pierre, 79, Av. Gen. Dumonceau, BRUX. 19
Algem. Sekretaris : DEWIT, Pierre, 79, Gen. Dumonceaulaan, BRUSSEL 19

Bulletin : DE MEY, Jean, 77, Dries, WATERMAEL
Tijdschrift : DE MEY, Jean, 77, Dries, WATERMAEL

Cotisation - Bijdrage :

Membre protecteur : 200 fr. **Membre :** 150 fr au CCP 196, de la banque de St Maria-
burg à BRASSCHAAT en renseignant sur le talon : COMPTE A.N.E.

Beschermend lid : 200 fr. **Lid :** 150 fr op P.C.R. 196, van de St Mariaburg Bank te
BRASSCHAAT met op de keerzijde te melden : rekening van het E.G.M.P.

Les membres étrangers versent la valeur correspondante.

Membres français : correspondance à HERSENS, Willy, Résidence « AMBERES » 2, rue
Gouod, ANVERS. CCP. 1258.78.

15e ANNÉE — 15e JAARGANG

MAI 1965

— 5 —

MEI 1965

**QUELQUES MONNAIES DES PAYS-BAS
QUI MANQUENT AU CATALOGUE DE
MM. ENNO VAN GELDER ET M. HOC**

Depuis la sortie du premier supplément du catalogue des monnaies des Pays-Bas bourguignons et espagnols, de nombreuses pièces ou variétés qui n'y étaient pas reprises sont apparues. Nous les publions ci-après afin que nos membres puissent compléter leur ouvrage et afin de contribuer à la confection d'un second supplément car nous sommes persuadés que ces riches séries n'ont pas encore livré tous leurs secrets.

RÈGNE DE PHILIPPE LE BEAU

QUART DE GROS

Atelier d'Anvers : (v. G. & H. 123-1)

Existe aussi avec la croix du revers cantonnée de deux lis et de deux lions (Collection privée).

Atelier de Bruges : (v. G. & H. 123-5)

Même remarque que pour la pièce précédente, il faut remarquer que la pièce répertoriée par Deschamp de Pas est représentée avec deux lis et deux lions (D. d. P. 8,89 et coll. privée).

RÉAL D'ESPAGNE

Atelier d'Anvers : (v. G. & H. 165-1)

Il existe une variété sans lettre d'atelier et dont l'écu coupe la légende (Vente Schulman du 3/2/1925 n° 188).

RÈGNE DE CHARLES-QUINT

DEMI FLORIN SAINT PHILIPPE

Atelier d'Anvers : (v. G. & H. 171-1)

Variété sans marque d'atelier (Collection de l'American Numismatic Society et coll. privée).

GROS?

Atelier de Maastricht : (v. G. & H. 173-2)

Dans la vente Schulman du 3/2/1925 sous le n° 200 est apparue une pièce portant une légende différente au droit, en l'occurrence : MO. AR(G)ENTIA.ARCIDVCV.AVS.DVC.B.D.

Jusqu'à présent aucune autre confirmation de l'existence de cette pièce n'a été apportée ; s'agit-il d'un exemplaire unique ou d'un faux ?

DEMI GROS?

Monsieur Delmonte reprend dans son catalogue (Catalogue des monnaies des provinces belges, tome I, Bruxelles 1936) sous le n° 454 une pièce qu'il aurait vue dans la collection de feu M. Osterrieth. Cette monnaie est du même type que le gros classé dans v. G. & H. sous le n° 173-1a mais avec une croix cantonnée de deux lis et de deux lions et d'un poids et d'un diamètre moindre.

Comme pour la pièce précédente, aucune confirmation supplémentaire n'existe en faveur de l'existence de cette pièce, il peut s'agir d'un exemplaire rogné, ou d'un faux.

DEMI REAL D'OR

Atelier d'Anvers (v. G. & H. 184-1a)

Variété sur laquelle la croix du droit ne coupe pas la légende (de W. fig 32 et Delmonte n° 462).

RÈGNE DE PHILIPPE II

DEMI RÉAL D'OR

Atelier d'Anvers (v. G. & H. —)

Marque d'atelier (main) dans le buste et frappe sur un flan large (Ancienne collection Brunin et Delmonte n° 499).

COURONNE D'OR

Atelier d'Anvers (v. G. & H. 209-1)

Variété sans étincelles sous les briquets (Coll. privée, ancienne coll. Osterrieth et Delmonte n° 502).

PHILIPPUS DALDRE

Atelier de Bruges (v. G. & H. 210-7d)

Variété sans marque d'atelier, datée 1576 (coll. privée).

Atelier d'Anvers (v. G. & H. 210-1g)

Il nous a été signalé la même variété pour un atelier brabançon (probablement Anvers) aux dates 1572 à 1576 mais nous n'avons vu aucune de ces pièces.

Atelier d'Anvers (v. G. & H. 210-1h)

Existe au millésime 1585 (*sic*) (Cabinet des Médailles de Bruxelles, coll. privée, ancienne coll. Nomisma et Delmonte n° 644).

DIXIÈME D'ÉCU PHILIPPE

Atelier de Maastricht (v. G. & H. 213-2b)

Existe au millésime 1577 (*sic*) (Cabinet des Médailles de Bruxelles, ancienne coll. Osterrieth et Delmonte n° 595).

DEMI ÉCU DES ÉTATS

Atelier de Bruxelles (v. G. & H. 246-3)

Existe en 1577 P 2 (Cabinet des Médailles de Bruxelles et coll. privée).

PATARD ?

Atelier de Maastricht (v. G. & H. —)

Pièce du même type que le gros de Maastricht (v. G. & H. 224-2) mais de diamètre et de poids supérieurs (Cette pièce nous a été signalée mais nous ne l'avons pas vue).

RÈGNE D'ALBERT ET D'ISABELLE

Atelier de Bruxelles (v. G. & H. 304-3a)

Variété sur laquelle la légende du droit n'est pas coupée par le bas du trône (Moulage au Cabinet des Médailles de Bruxelles, ancienne coll. Osterrieth et Delmonte n° 737).

QUART DE PATAGON

Atelier de Bruxelles : (v. G. & H. —)

Type avec millésime (1616) placé au dessus de la couronne (Cabinet des médailles de Bruxelles et Delmonte n° 753).

GIGOT

Atelier de Bois le Duc (v. G. & H. 300-4)

Existe aussi avec la date 15-16 (*sic*) au lieu de 16-15 (Coll. Ch. Meert, coll. Snoeck et Delmonte n° 797).

RÈGNE DE PHILIPPE IV

DUCATON

Atelier d'Anvers (v. G. & H. 327-1b)

Existe aussi en P4 1642 ; P3 1647 ; P2 1639.

Atelier de Bruges (v. G. & H. 327-6b)

Existe aussi au millésime 1636.

FLORIN

Atelier d'Anvers (v. G. & H. 332-1)

Existe aussi en P5 1631 (poids 61,25 g) (coll. privée).

RÈGNE DE CHARLES II

DUCATON

Atelier d'Anvers (v. G. & H. 348-1c)

Existe aussi en P2 1684 (Coll. privée et Delmonte 898).

Atelier de Bruxelles (v. G. & H. 348-2a)

Existe aussi en P2 1678 (coll. privée).

Atelier de Bruxelles (v. G. & H. 348-2)

Pour cet atelier le type IV pourrait se diviser encore en deux types distincts.

IVa) Buste âgé à droite. (1686 à 1688)

IVb) Le même mais tête plus grosse et plus ronde, une boucle retient le manteau du roi. Ce type est d'une facture supérieure au précédent. (1688 à 1700).

a

b

Il existe des exemplaires du type IV avec la tranche palmée (coll. privée) millésime 1694.

DEMI DUCATON

Atelier d'Anvers (v. G. & H. 349-1a)

Variété avec l'erreur CAROL III au lieu de CAROL II (coll. privée).

PATAGON

Atelier d'Anvers (v. G. & H. 350-1a)

P2 1694 (type 2 frappé au marteau) comportant l'erreur CAROL I.

Atelier de Bruxelles (v. G. & H. 350-2)

Note : Le millésime 1687 existe également avec la tranche inscrite (coll. privée).

Dans les pièces frappées au marteau il existe des tranches lisses, des tranches cordées et des tranches palmées (ces dernières se rencontrent en général dans les piéforts et consistent en deux viroles employées en superposition).

Watermael

Jean DE MEY

* * *

MECHELSE PENNINGEN

LIEFDADIGHEIDSINSTELLINGEN

Onze Lieve Vrouw der Zeven Smarten, jaartal 1662; rondom de naam van de stichter: °RUMOLDUS °VAN °IMMERSEEL. — K/z: glad.

Loodje van de liefdadigheidsinstelling van de Onze Lieve Vrouwekerk.

+ ANNA + BERNAE3 + WEDUWE + AERT + VAND. — In het midden de wapens van beide families ° K/z: WIELE GEFONDEERT 13 FEBRUARI 1590.

Deze liefdadigheidsinstelling werd opgericht in de Sint Rombauts-kerk ten jare 1590 door de familie Bernaerts - Van de Wiele — in koper.

R. BACKX PL. — K/z: jaartal 1703: jaarlijks zielmisloodje van de familie Backx.

GILDEN- EN AMBACHTSLOODJES

Vanaf de middeleeuwen hadden de Gilden en Ambachten een grote invloed op de administratie van ons beheer. De werklieden vonden hun vereniging noodzakelijk tot het bekomen van voorrechten en inzonderheid tot het behouden van de monopolie van hun ambachten. Met deze bedoeling stichtten zij verenigingen met aan het hoofd een leider, meestal een bekwame man, welke zij stiel of ambacht voorbeeldig kende.

In het algemeen had men moeilijkheden om als lid in één van deze verenigingen te worden aanvaard, vooral als men vreemdeling was in de stad. Het burgerrecht werd geëist aan de postulanten en dan nog bekwamen zij dat eerst na een jaar verblijf in de lokaliteit. Men moest daarbij ook een zekere tijd bij eenzelfde meester gewerkt hebben, vooraleer aangenomen te worden in het ambacht en een meesterstuk vervaardigd hebben.

Men was minder streng bij het aannemen van familieleden van leden van de vereniging; vandaar dat sommige ambachten door hele families werden uitgeoefend.

Kannunnik Schaeffer in zijn werk: « Historische Aanteekeningen rakende de Kerken, Kloosters en Ambachten der Stad Mechelen » geeft ons een volledige beschrijving der ambachten-korpsen, in dewelke een grote saamhorigheid bestond. Elk ambachtslid betaalde zijn inkomgeld alsmede een jaarlijks bedrag voor het onderhoud van de vereniging, voor hulp toegestaan aan zieke leden en voor het honorarium van de hooften — die van ambachtswege soms voor zware kosten instonden.

Het werk der kleinen werd op gelijke voet gesteld als het werk van de groten; concurrentie mocht alleen bestaan in de kwaliteit der gebruikte grondstoffen, een strenge controle werd erop uitgeoefend. Ieder ambacht had zijn eigen statuten.

Onder de 37 ambachten die onze stad Mechelen telde moeten wij als eersten de lakenwevers opnoemen. Deze voorheen zo bloeiende industrie verschaftte in de 14^e eeuw werk aan ongeveer 13.000 werklieden. De Gilde had ook het recht twee gemeente-meesters (opzichters) en een zeker aantal juryleden naar de raad te sturen.

Het aantal gebruikte loodjes bij dit ambacht over controle en nazicht van de afgewerkte produkten was aanzienlijk. — Het was vooral in het gehucht Neckerspoel, dat de lakenwevers zich vestigden en dat vanaf de 12^e eeuw. Het is daar ook dat men groten-deels al de loodjes heeft teruggevonden; sommigen nog met een stukje stof tussen de twee loden plaatjes geperst. Een stuk laken voor goedkeuring tot verkoop aangeboden moest een loodje dragen aan de ene kant met een of de twee schildjes van de stad; en aan de andere kant de monogram van de fabrikant. Nog een ander loodje werd er aan gehecht door de verver, een derde duidde de kwaliteit aan met de letters: S = slecht; D = te dun; O = o, gelijk; G = goed. Er zijn ook enkele loodjes weergevonden welke wijzen op klassificatie: eerste, tweede en derde soort.

De in andere steden gewezen stukken en gestuurd naar de Mechelse ververijen, werden gelood met de wapens van de stad, het loodje meldde dan één of twee rozen om de koper van verf aan te duiden.

In de rekeningen van de stad Mechelen meldt men de loodtangen voor lakens aan: « 1391. Twee tangen gemaect waarmede de laeken zegelde. » « 1498. bet. Zeger Vansteynemolen goudsmid van vijf zegeltangen daer men de stadlaeken mede zegels te stekenen. » — « 1582. Den 12 April wierd gegeven vier stoepen Rynschen wyn de Druckers op de eerste zegelinge van de Mechelsche Trypken. »

De stad stond toe, lakens ten geschenke te geven aan zekere welstellende personen die men wilde vereren.

Enkele ambachtsloodjes:

Een vis tussen twee versiersels — K/z: idem (gilde der vissers).

Zie tekening 24 — gilde der vissers.

Zie tekening 25 — gilde der wollewevers.

Zie tekening 26 — gilde der bakkers.

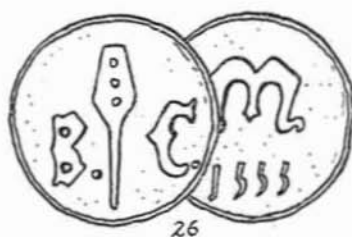
Zie tekening 27 — gilde der kruideniers.

Een gekroonde hamer, rechts het nummer XII — K/z : S L (Sinte (E)loy ; bovenop M (Mechelen) — gilde der smeden.

De Heilige Drievuldigheid : zittende God de Vader, voor hem staande Jezus zijn zoon, en rechts de H. Geest (tortelduif) — Kz/ : glad. — Gilde van de schoenmakers.

Zie tekening 29 — gilde der schippers (penning in koper).

Nog bestaan er andere loodjes : U B : gilde der houtkappers ; S G : schildersgilde ; S L : Gilde van Sint Lukas ; kompas en wiel : gilde van de wagenmakers ; craemers — gilde der garenmakers ; hamer en schup : gilde der steenhouwers ; H O V : gilde van de hoveniers — zie tekening 28, enz.

Mechelen

V. WYCKAERT

Het is bij toeval, dat ik deze reeks noodbiljetten onder de ogen kreeg en er de gegevens van overnam. Vier uitgiften schijnen plaats gehad te hebben.

a) Op velijnkarton met een formaat van 105 op 70 mm lezen wij in zwarte druk: Gemeente Oyghem — versiering — Werkloozenfonds — versiering — goed voor twee frank in waren. Eenzelfde biljet krijgen wij ter waarde van één frank, een ter waarde van VIJFTIG CT, en een ter waarde van VIJF-EN-TWINTIG CT. Het biljet van 2 fr. is uitgevoerd op karton van gele kleur, dat van 1 fr op roodkleurig karton en het biljet van 25 ct op purperkleurig dito.

Deze vier waarde-biljetten vertonen de stempel van de gemeente Ooigem, een dagstempel van 5 of 12 maart 1916, met daarbij als wij, wat in potlood neergeschreven voor waarheid mogen aannemen, zouden zijn uitgereikt of binnengekomen (want dat is nog een vraag!): 300 exemplaren voor het 2 frankbiljet, 500 voor de frank, 100 voor de 50 ct en eveneens 100 voor 25 ct. — Sommige van die biljetten zijn nog voorzien van een met inkt geschreven of getekende naam: H. Van Ryckegem, toen secretaris van die gemeente.

b) Precies gelijk aan vorige reeks, maar met andere drukkarakters afgewerkt is de tweede reeks: de waarde van twee frank is uitgevoerd op zalmkleurig karton, de frank op grijs karton, de 50 ct heeft een groene kleur en de waarde van 25 ct is op geel karton uitgevoerd. Deze reeks vertoont geen gemeentestempel, noch handtekening van de secretaris; wel getallen in alminopotlood neergeschreven. Zij geven aan voor de 2 fr 1.000, voor de frank-waarde 500 en zowel voor de 50 als voor de 25 ct is het getal 100 vermeld.

c) De derde reeks, gaat niet meer de gemeente aan, maar de kerk van de H. Jozef:

Op velijnkarton in zwarte druk met een formaat van 75 op 50 mm. lezen wij: Kerk van den H. Joseph — Pond — 3,00 F., op karton van rode kleur. Eenzelfde formaat van groengekleurd karton laat lezen: Kerk van de H. Joseph — Half — Pond — 1,50 fr. — Een formaat 70 op 65 mm uitgevoerd op karton van mauve kleur geeft als tekst: S.J. — Kerk van de H. Joseph — Vierendeel — 0,75 FR.

De laatste reeks, niet van de kerk, maar van de Kapel van deze Heilige. Ondanks verschillende opgaven, vermoedelijk over eenzelfde instelling. Deze biljetten hebben een formaat van 80 op 55 mm. Ze zijn ook op velin-karton uitgevoerd in zwarte druk en vermelden als tekst:

monnaie Belge de Nécessité de la guerre 1914-1918, par Dr Arnold KELLER, Berlin et Wladimir OUCHKOFF, Paris. Traduction du manuscrit: *Das belgische Kriegsnotgeld 1914-1918*, par R. DE MARTELAERE et J. MERTENS—Anvers 1952. 48 blz. + 2 bl. Errata.

S. J. — Kapel van den H. Joseph — Pond — 3,00 Fr. op zalmkleurig karton. Op blauwkleurig karton lezen wij: S.J. — Kapel van den H. Joseph — Half-Pond — 1,50 Fr.; en op karton van mauve kleur staat gedrukt: S.J. — Kapel van den H. Joseph — Vierendeel — 0,75 Fr.

Als oplage-cijfers vinden wij in gewoon potlood neergeschreven: 400 voor wat het pond aangaat, 500 voor het Half-Pond en eenzelfde aantal voor het Vierendeel. Pond en Vierendeel zijn met 11 februari en het biljet van het Half-Pond met 14 februari (1916) gemerkt.

Daarenboven heb ik nog een biljet gezien ter waarde van 1 Pond van dezelfde Kapel van S. Joseph in andere drukkarakters gedrukt, zodat wij ons dienen af te vragen of mogelijk ook de andere waarden in deze reeks voorkomen of dat deze waarde voor bedeling te kort schoot en men ze door een nieuwe oplage heeft aangevuld.

Wat er toen met dat Pond, Half-Pond en Vierendeel bedoeld werd, ben ik uit de bron niet te weet gekomen. Het zijn in ieder geval drie oude benamingen voor gewichten welke van ouds in omloop waren vóór de invoering van het metriekstelsel. Naar alle waarschijnlijkheid was de bedoeling deze bons in te wisselen tegen meel of andere waren die in oorlogstijden schaars waren.

In de streek van Ooigem was de waarde van een Pond gelijk aan de huidige 500 gram, het Half-Pond 250 g en een vierendeel 100 g, wat in grove trekken gelijk komt te staan met de indeling van het oude Vlaamse Pond.

M. NUIJTENS.

* * *

COIN DES CHERCHEURS

OPZOEKINGEN: Belg. 10 Cts — (Fr) — (étoile) — 1932. — De bezitters van dit stuk, of de leden die van het bestaan hiervan zouden afweten, worden beleeft verzocht dit ter kennis te willen brengen aan de Hr DESMET P., Boekareststr. 14, OOSTENDE.

LA MONNAIE NÉO-ZÉLANDAISE

Comme le Royaume-uni et l'Australie, la Nouvelle-Zélande a un système monétaire fractionnaire. Cette contrée possède depuis 1933 sa propre monnaie; avant cette période les monnaies britanniques et australiennes étaient acceptées et le seront jusqu'au 1er février 1935 jour où elles cesseront d'avoir cours légal en Nouvelle-Zélande.

Le gouvernement a annoncé la conversion au système décimal à partir du 11 juillet 1967. La principale unité sera le dollar néo-zé-